

Bewegen en sport in het mbo; vakleerkrachten opgelet!

Sinds in 1996 bewegen en sport niet meer verplicht is binnen het mbo zijn er tal van initiatieven om het vak weer een plek te geven. Het platform Bewegen en Sport van MBO Diensten wil dat ons vak weer in het curriculum wordt opgenomen.

Sinds 2009 speelt ook het Rijk weer een rol door het geven van subsidies. In dit artikel wordt belicht wat een mbo-opleiding kan doen om het vak weer de nodige aandacht te geven.

Door: Hans van Egdorn

In het mbo is bewegen en sport, sinds de invoering van de Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB) in 1996, niet langer opgenomen in de kwalificatiestructuur. Mbo-instellingen kunnen zelf bepalen of, en zo ja, hoeveel aandacht zij eraan besteden en op welke manier.

In het verlengde hiervan pleit het platform Bewegen en Sport van MBO Diensten al jaren voor meer structurele aandacht voor bewegen en sport binnen het mbo. Want niet alleen zijn juist in het mbo veel studenten onvoldoende actief, ook is een gezonde geest in een gezond lichaam voor iedere toekomstige werknemer van belang.

Het Rijk ondersteunt dit pleidooi en subsidieert sinds 2009, vanuit het VWS-beleidskader Sport, Bewegen en Onderwijs, mbo-instellingen die nadrukkelijk aan de weg gaan timmeren met bewegen en sport voor alle studenten voor een periode van drie jaar (2009-2011). Voor de uitvoering van deze impuls voor het mbo is een totaalbudget gereserveerd van € 6 miljoen. Van de deelnemende mbo-instellingen wordt verwacht dat zij een zelfde bedrag inzetten (cofinanciering). In 2009 deden 29 instellingen mee aan de impuls en in 2010 zijn daar nog 10 extra instellingen bijgekomen.

Platform Bewegen en Sport

Het platform Bewegen en Sport is sinds juli 2010 onderdeel van MBO Diensten. Daarvoor viel het platform onder de MBO Raad. MBO Diensten voert projecten uit in opdracht van onder andere de MBO Raad, het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en mbo-scholen.

Het doel van het genoemde beleidskader en de bijbehorende impuls voor het mbo is om in drie jaar tijd (september 2009 - juli 2012) bewegen, sport en vitaliteit een structurele plek te geven in het onderwijsprogramma van minimaal vijftig mbo-instellingen. Het streven is dat alle studenten van de beroepsopleidende en

beroepsbegeleidende leerweg per leerjaar minimaal 5% van het in de instelling verzorgde onderwijs (iivo) besteden aan bewegen en sport. De instellingen moeten deze norm structureel verankeren in het Onderwijs Examen Reglement (OER) van de opleidingen en/of in de (persoonlijke) studiegids.

²DSP-groep voert in opdracht van MBO Diensten de monitoring hierop uit. Dit artikel is voor een belangrijk deel gebaseerd op de meting die DSP-groep in februari/maart 2010 heeft uitgevoerd.

Mbo-instellingen maken een goede start

Iets minder dan de helft van de 66 mbo-instellingen in Nederland heeft bewegen, sport, vitaliteit en/of gezondheid expliciet opgenomen in centrale beleidsdocumenten. Hierbij moet je denken aan een visiedocument, de missiestatement en/of het meerjarenbeleidsplan. Logischerwijs hebben de instellingen die gebruikmaken van de subsidie vanuit het beleidskader het thema bewegen, sport, vitaliteit en/of gezondheid beduidend vaker beleidsmatig verankerd dan niet-gesubsidieerde mbo-instellingen.

Mbo-instellingen bestaan doorgaans uit verschillende sectoren, clusters en/of domeinen, elk met hun eigen directie en visie- en beleidsdocumenten.

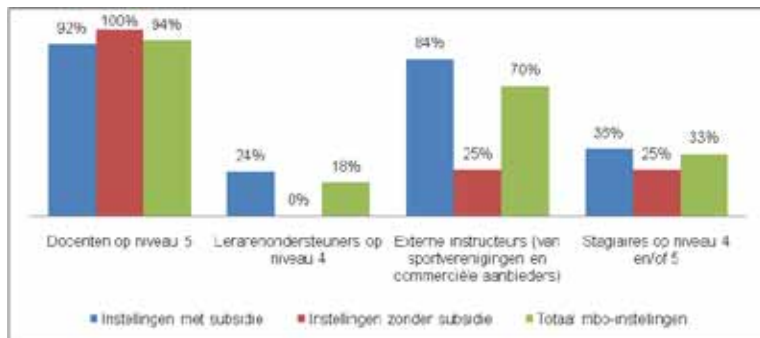
Ook op het niveau van sectoren, clusters en/of domeinen vindt verankering van bewegen en sport plaats. Gemiddeld is bewegen en sport opgenomen in 35% van de sector-, cluster- en domein(jaar)-plannen. In bijna een kwart van de opleidingen (24%) is het thema ingebed in de OER. Ook hier scoren gesubsidieerde instellingen aanzienlijk hoger dan niet-gesubsidieerde mbo-instellingen.

Spinning

Tabel 1: verzorging van beweeg- en sportaanbod voor studenten, percentages

	Instellingen met subsidie	Instellingen zonder subsidie	Totaal mbo-instellingen
Docenten op niveau 5	91%	100%	94%
Lerarenondersteuners op niveau 4	17%	0%	13%
Externe instructeurs (van sportverenigingen en commerciële aanbieders)	87%	25%	71%
Stagiaires op niveau 4 en/of 5	30%	25%	29%

Grafiek docenten

Waarom investeren mbo-instellingen in bewegen en sport?

Mbo-instellingen die beleidsmatig inzetten op bewegen en sport hebben daarvoor verschillende redenen. Meest genoemde argument is dat onderwijs moet voorbereiden op algemeen burgerschap en dat bewegen en sport daar ook bij hoort. 77% van de mbo-instellingen, die zich hard maken voor bewegen en sport, denkt er zo over. De helft van deze instellingen biedt bewegen en sport (ook) aan omdat het een goede leercontext vormt om te

werken aan generieke competenties als teamwork, leiderschap, verantwoordelijkheid, respect enzovoorts en/of omdat het onderdeel is van het beroep waarvoor wordt opgeleid. Nog eens 40% voert aan dat bewegen en sport de werkgerelateerde belastbaarheid verhoogt.

Naast deze redenen die in de monitor tot uiting komen, wordt vaak ook de relatie gelegd met het bevorderen van de gezondheid van deze doelgroep. Daarnaast leiden de mbo-instellingen op voor fysieke en zware beroepen. Juist voor deze studenten is het bewust omgaan met het eigen lijf cruciaal voor arbeidsparticipatie. Ten slotte kan bewegen en sport bijdragen aan het verminderen van schooluitval.

Halen mbo-studenten de 5%-norm?

Het streven is dat in elk leerjaar 5% van de contacttijd (in de instelling verzorgd onderwijs; iivo) bestaat uit

bewegen en sport. Dit komt neer op één klokuur bewegen per week, als de student niet op stage is. ¹De norm geldt voor alle leerjaren voor zowel bol- als bbl-opleidingen. Van alle eerstejaars bol-studenten haalt, naar schatting van de respondenten, zo'n 30% de 5%-norm. In het tweede leerjaar voldoet nog maar 13% aan deze norm, in het derde leerjaar 6% en in het vierde leerjaar 5%. 40% van de mbo-instellingen heeft in geen enkel leerjaar bol-studenten die aan de 5%-norm voldoen.

Het spreekt voor zich dat bij mbo-instellingen, die bewegen en sport beleidsmatig hebben verankerd, meer bol-studenten de 5%-norm halen. Beleidsmatige verankering heeft, met andere woorden, een positief effect op de omvang van het beweeg- en sportaanbod, maar is geen allesbepalende voorwaarde.

Wie verzorgt het beweeg- en sportaanbod?

Vrijwel alle mbo-instellingen met een beweeg- en sportaanbod blijken docenten op niveau 5 in te zetten (94%), zie tabel 1. Daarnaast maken ze veelvuldig gebruik van externe instructeurs (71%), vooral de gesubsidieerde mbo-instellingen. Minder gangbaar is het inzetten van stagiaires op niveau 4 en/of 5 (29%) en/of lerarenondersteuners op niveau 4 (13%).

Hoe wordt het beweeg- en sportaanbod gefinancierd?

De kosten voor het beweeg- en sportaanbod komen hoofdzakelijk voor rekening van de mbo-instellingen zelf. Doorgaans dragen zowel het college van bestuur (centraal, intern) als de resultaat- en budgetverantwoordelijke directies en opleidingsteams (decentraal, intern) ieder een deel bij. Gemiddeld genomen dekken zij samen 82% van de kosten. De verdeling tussen centraal interne en decentraal interne financiering varieert sterk: in de gesubsidieerde instellingen betalen de directies en opleidingsteams veruit het meest, in de niet-gesubsidieerde instellingen is het omgekeerd. Een bescheiden deel van de kosten wordt, gemiddeld genomen, gedekt door subsidies (8%) en de eigen bijdrage van studenten (2%). Over sponsorinkomsten blijkt geen van de mbo-instellingen te beschikken.

Mbo-instellingen staan voor uitdagingen

Het platform Bewegen en Sport zet de monitoring in als instrument om inzicht te krijgen in de voortgang van de impuls op het mbo. Ook de uitdagingen die de verschillende mbo-instellingen nog te wachten staan, worden zichtbaar. Financiën, accommodaties, personeel en intern draagvlak: dat zijn, in volgorde, de belangrijkste knelpunten waarvoor de mbo-instellingen zich gesteld zien in hun plannen om het huidige beweeg- en sportaanbod uit te breiden. De mbo-instellingen met plannen noemen financiën het meeste als knelpunt (72%).

Gewichtheffen

Veel instellingen hebben te maken met bezuinigingen en dat maakt extra investeringen in bewegen en sport lastig. 53% van de instellingen voorziet problemen op het gebied van accommodaties: meer aanbod voor meer studenten betekent ook dat meer sportvelden en -zalen nodig zijn. Niet-gesubsidieerde instellingen zien dit veel minder als een probleem. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat hun huidige beweeg- en sportprogramma vaak nog beperkt van omvang is en ze daardoor nog niet, zoals relatief veel gesubsidieerde mbo's, tegen hun (accommodatie) grenzen aanlopen.

Mogelijk om dezelfde reden verwachten beduidend meer gesubsidieerde dan niet-gesubsidieerde mbo-instellingen problemen rond de inzet van deskundig kader c.q. personeel. Gemiddeld één op de drie mbo's ziet dit als een toekomstig probleem.

Het creëren van intern draagvlak voor bewegen en sport speelt juist weer meer bij niet-gesubsidieerde instellingen.

Draagvlak voor belang van bewegen en sport

De boodschap, dat een goed beweeg- en sportaanbod ook van belang is voor mbo-studenten, wordt bij niet-gesubsidieerde mbo-instellingen vaak nog niet breed ondersteund. En daar begint het mee. Veel gesubsidieerde instellingen zijn op dat punt een stapje verder; hun belangrijkste uitdaging is gelegen in het verzilveren van het aanwezige, interne draagvlak en soms ook in het breder trekken daarvan (naar andere sectoren en locaties bijvoorbeeld). Overall gezien is intern draagvlak nog een punt van aandacht bij 44% van alle mbo-instellingen met plannen voor een beweeg- en sportprogramma.

Over de auteur

Hans van Egdom is accountmanager en themaleider interne organisatie in het kader van het masterplan Bewegen en Sport in het mbo. Hij is zelfstandig adviseur/projectleider op het terrein van de sport. Van Egdom werkt voor landelijke sportorganisaties, onderwijsinstellingen en gemeenten. Voor meer informatie: www.vanegdomconsultancy.nl of 06 2042 9731.

Noten

- 1 Bij de beroepsopleidende leerweg (bol) bestaat maximaal 60% van de lestijd uit stages. Bij de beroepsbegeleidende leerweg (bbl) is dit minimaal 60%.
- 2 Monitor bewegen en sport in het mbo, meting 2010; DSP-groep Paul Duivesteijn en Marieke Groot

Correspondentie:

info@vanegdomconsultancy.nl